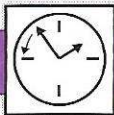

CLAUDE BOURGELAT

Veterinair verleden

Eén van de toonaangevende personen op veterinair gebied in de 18e eeuw is zeker Claude Bourgelat geweest. Ik spreek hier over personen en niet over dierenartsen: Bourgelat was namelijk geen dierenarts maar advocaat. Toch heeft hij op veterinair gebied een enorme invloed gehad dankzij zijn groot organisatorisch talent en zijn kennis van de hippologie.

Bourgelat werd in 1712 te Lyon geboren, als zoon van Charles-Pierre Bourgelat en Geneviève Terrason¹. Charles-Pierre was wethouder van Lyon, terwijl de vader van Geneviève procureur aan het gerechtshof van deze stad was. Na de dood van zijn vader in 1719 en zijn moeder in 1723 werd de toen elfjarige Claude opgevoed door zijn grootvader Louis Terrason. Claude trouwde in 1731 met Elisabeth Cochardet de Chiseul en later in 1773 met de 32-jarige Julie-Adélaïde Trusson.

Na een opleiding bij de Jezuïeten studeerde hij rechten en werd advocaat in Toulouse. Na enige tijd schaamde hij zich voor zijn vak en werd musketier. Hij volgde in Parijs een exclusieve opleiding in de paardrijkunst en werd daarmee een groot liefhebber van het paard. In 1740 werd Bourgelat benoemd tot rijmeester van de Academie voor Rijkunst te Lyon. Tot deze academie werden jonge edellieden toegelaten om onderwezen te worden in omgangsvormen, als basis voor het in diensttreden bij de koning. Hiertoe rekende men goede manieren, paardrijden, wis-kunde, met wapens omgaan en luitspelen.

Ondertussen verdiepte Bourgelat zich in de hippologie en in het bijzonder in de anatomie van het paard. De resultaten van deze studie verschenen in 1744 in boekvorm onder de titel: 'Le Nouveau Newcastle', wat wijst in de richting van William Cavendish², hertog van Newcastle, vriend van De Solleysel. Tussen 1750 en 1753 verschenen deel 1 en deel 2 van het boek 'Elémens d'hippiatrique', waarin de anatomie van het paard behandeld wordt. De reacties op dit boek waren nogal teleurstellend en dit was reden voor Bourgelat om in 1750 ontslag te nemen als rijmeester van de academie.

Dankzij zijn boek werd hij echter corresponderend lid van de Academie van Wetenschappen in Parijs. Dit bezorgde hem een uitnodiging om mee te werken aan de Encyclopedie. In het vijfde deel, dat verscheen in 1755, treffen we een artikel van hem aan over de manege en de hippatrie. Hieruit vloeide de functie voort van censor of beoordelaar van de bibliotheek van Lyon. Dit hield in dat er geen werken werden opgenomen die ingingen tegen het koninklijk gezag, de godsdienst of de goede zeden. Tevens werd hij inspecteur van deze instelling.

1. M.Mammerickx. 'Claude Bourgelat, avocat des vétérinaires'. Brussel, 1971.

2. E.P.O. 'Voorgangers: dierenartsen uit vroeger tijd(10), De Solleysel. T.v.D.; 1995; 120; 404-405.

3. A. van den Driessch. 'Geschichte der Tiermedizin'. München, 1989;165.

Bourgelat kwam tot de ontdekking, dat het niveau van de geneeskunde van het paard zeer veel te wensen over liet. In wezen werd deze overgelaten aan leken. Zijn idee om een school te stichten om onderwijs te geven in de geneeskunde van het paard, gebaseerd op de lessen van de academie en met medewerking van een aantal medici, ondervond een grote tegenwerking van de kant van de hoefsmeden. Dankzij de steun van de invloedrijke Malherbes en Bertin, inspecteur-generaal van financiën, slaagde Bourgelat er in 1762 in om een school te stichten. Dit kon verdedigd worden op economische gronden ter bestrijding van epizoötiën als runderpest en op politieke gronden ter behandeling van legerpaarden. De start was in een buitenwijk van Lyon in enkele zeer bescheiden lokalen van een herberg. Aanvankelijk waren de studenten in een naburige herberg gehuisvest, later werden er slaapzalen in de school gebouwd. Na enkele verhuizingen vond de school in 1840 zijn uiteindelijke bestemming. In korte tijd heeft Bourgelat zijn stempel gedrukt op het onderwijs. Hij schreef de instructies en deze werden uitgevoerd door zijn secondanten.

In 1764 ging Bourgelat voor enige maanden naar Parijs en in 1765 vestigde hij zich hier voorgoed. Hij beschouwde zichzelf als een soort dirigent: hij organiseerde allerlei zaken en liet anderen het uitvoeren. Zo had hij bemoeienis met de Academie voor de rijkunst, de bibliotheek, de censuur, een onderneming van huurkoetsen en de stoeterijen in Lyon. Daarbij was hij vaak ziek.

Bourgelat vond dat er in meer plaatsen een veeartsenijschool gesticht moest worden. Zo wist hij in 1766 in Limoges een school van de grond te krijgen, die echter al in 1768 de deur voorgoed moest sluiten.

In 1765 kwam Bourgelat in Parijs aan met enkele veelbelovende leerlingen uit Lyon om hier een veeartsenijschool te stichten. Zij vestigden zich bij Saint-Denis. Na de winter moesten zij een ander onderkomen vinden in de omgeving van de stad. Het oog viel op het kasteel Alfort en in oktober 1766 nam de groep zijn intrek in de gebouwen van dit kasteel. Bourgelat had soms bijzondere opvattingen; hij vond het noodzakelijk dat veterinaire studenten ook geschoold werden in de verloskunde en de oogheilkunde van de mens. Een dierenarts moest in geval van nood kunnen optreden³!

Reeds bij zijn aankomst in Parijs kreeg Bourgelat de titel van inspecteur-generaal voor de veeartsenijkundige scholen in Frankrijk.

In 1757 werd Bourgelat benoemd tot inspecteur van de stoeterijen in Lyon. Hij moest daarvoor tweemaal per jaar de hengsten en de stoeterijen des konings inspecteren. Ook moest administratie bijgehouden worden over de merries, de dekkingen, de jaarmarkten en de handel. Dit was een goed gehonoreerde functie. In 1764 werd hij voor bijna heel Frankrijk commissaris-generaal voor de stoeterijen van de koning. Dit betekende dat hij een aantal inspecteurs onder zich had, hun rapporten moest beoordelen en besprekingen moest voeren over de stallen. Door dit alles kreeg hij enorm veel informatie, wat hem veel kennis verschafte over de zoölogie. Deze functie gaf Bourgelat een hoge maatschappelijke status; naast een hoog salaris had hij de beschikking over een koninklijk rijtuig, een koetsier, een postiljon en een secretaris.

Zoals gezegd had Bourgelat geen goede gezondheid. Hij leed onder andere aan jicht. Door zijn ziekte werd hij gedwongen om zijn arbeid aan zijn bureau uit te voeren. Zittend of liggend bleef zijn werklust ontembaar en niets kon hem tegenhouden. Toen hij zijn rechterhand niet meer kon gebruiken, dicteerde hij zijn rapporten en zijn instructies. Zijn geest werd vóór zijn dood nooit gebroken.

Bourgelat stierf 3 januari 1779. Met hem ging een veelzijdig begaafd mens heen, die een grote rol heeft gespeeld bij de grondlegging van het veterinaire onderwijs.